

jako malo Nemcev, drugi stanovalci so ali Italijani ali Slovenci. Za Italijane ali Slovence vlada nič noče potrošiti iz državne blagajnice, za pešico Nemcev pa pri vsaki priliki ustanovlja drage naprave. In davke po večem le prvi v blagajnico nosijo.

Ta prepir med vladno nemško stranko pa italijansko se tudi vname pri seji mestnega svetovalstva 4. t. m. med vladnim zastopnikom dvornim svet. Jenyom in mestnimi odborniki. Štirje odborniki med njimi tudi iz okolice izvoljen dr. Nakič so vlado zaradi ustanovljene nemške realke hudo napadli. Jenny se je kot pravi nepripravljenec zagovarjal. Med drugimi je tudi omenil: Ker mestno svetovalstvo z mestnimi dohodki le za Italijane in italijanske šole skrbi, za tukaj bivajoče Nemce pa nič ne stori, je bila vlada prisiljena, nemško realko na svoje stroške ustanoviti. Dobro, g. dvorni svetovalec! Vlada vé, da Italijani tudi za tržaške Slovence nič ne storijo, teh pa je 7 do 8krat več v mestu kakor Nemcev. Vlada naj tedaj tudi za nas potrebne šole priskrbi. — Odborniki slovenske okolice! ali bote molčali? Gosp. Nakič, oglasite se za domačine!

Zgodovinski spominki.

(Kdo je na Štirnem naj poprej železo plavil (raztapljal) Slovenec ali Nemec?)

(Spisal Davorin Trstenjak.)

Dežela, ktera se sedaj veli štirska, po Nemcih počeena: v „Steier“ — štajerska, se je nekdaž velela: Norik, Norjansko, to je dežela norovitega sveta, v katerem je polno nor — to je dolin, ponikev, grabnov, krnic, dupelj itd. Ta dežela, v kateri Slovenci že od starodavnih časov prebivajo, je že za Rimljanov slovela zavoljo bogatih rud, iz katerih so kopali zlato in železo, posebno norjansko jeklo je bilo zelo čislano. Imenitne orožnice so bile v Lavorjaku, v dnešnji goraji Avstriji, kjer stoji mestece Lorch, dalje v Karnutu, v okolici denašnjega Hainburga. Od leta 847 je v štirski deželi obrtnija zelo trpela, nemški divjaki, Heruli, Rugi, Alemani so razsajali po lepi zemlji, od leta 495 do 625 do 226 po Krist. rojstvu pa nemški Gotini, in do začetka osmega stoletja pa Huni (Pesjani) in pa Obri. Ko so slednji bili premagani in pokončani, so sopet po gornještirskih planinah skriti Slovenci začeli v rudnikih delati, in iz napisa, ki je bil na steni eisenercke stene postavljen, sedaj pa že zabrisan, sezvemo, da so leta 712 eisenercki rudnik odprli, tadaj pa so, kakor je zgodovinsko resnično, po vsem gornjem Štirnem še Slovenci stanovali.

Nemški zgodovinar Muchar, sicer v svoji strasti in neprijaznosti ne da veljati, da bi Slovenci znali železo plaviti, in da bi Slovenci takrat že gojevali umetnosti, dasiravno nam nemški letopisci pripovedajo, da je Koroško-Slovenski vojvoda Jugov imel na svoji mizi iz zlata napravljene sklede in bokale.

Ali mi še imamo druge dokaze, da so res Slovenci železo znali plaviti, in to so slovenske besede, ktere tadajni nemški pisatelji rabijo za delavce, kteri so železo raztapljali. Oni je imenujejo: Pläer, in hrame v kterih so železo plavili: Pleehaus, Pläubaus, Plaubaub, v admonški dolini v okrožju junskega potoka (Johnsbach) še je breg Pläberg, Plähberg v starih listinah imenovan, kjer se še sedaj najdejo sledovje železnih rud. Kaj so besede: Pläer, Pleer, druga kakor dialektične (narečne) oblike za: Plavar, Plaver, kjer v Koroški slovenščini se glasnik v spremenja v j; primeri besede: zavec in zajec — zec, ime: Dobrajec, Dobraje za: Dobravec*). Vsi slovenski jeziki poznajo besedo: plaviti, v pomenu: „raztopiti“, facere ut fluat, sveča se plavi, plavež, plavž, schmelzofen. Nemec rabi za besedo: železo plaviti, izraz: schmelzen, na nemško: blähen, se ne more misliti, ker ta pomenja napuhnoti, naduti, v tropičnem pomenu otekati. Besede: Pläer, Pleer, Pleehaus, Pläuhau se je le še ohranila do leta 1448, pozneje se rabi zmirom nemška: Eisenschmelzer, Schmelzofen, Schmelzhaus — goruje Štirska se je vse ponemčilo, in tako je tudi častivredni izraz: plavar, plaver, plajer, plavž se zgubil; pri Gradcu še opominja gora Plavuč, nad katero so nekdaž tudi stala plavišča, plaveži na staro poznamenovanje.

*) Glasnik v prestopi v j, tudi v moravščini, kjer čuješ: tatuj za tatov; v bolgarščini in srbsini, kteri govoró volnjski za volovski Pis.

V listinah od leta 1205 se imenujejo naj imenitniši plaveži na: Palti, Lesniki (ponemč. Liesing.), Lobniku (Lobming) Stavnici (Stainz), Bistrici (Feistritz), Ingerniku (Ingering), v Pelisi (Pölsen, Pöls), kar, kakor vsak lahko vidi, so sama čisto slovenska imena. Da beseda: Pläer, Pleer, se je rabila v pomenu plavar, raztopljaj, pričujejo latinske prestave: „Ferri fusores“, ako bi bila iz nemškega bläher izpeljevati, bi jo prestavili v: inflatores.

Drugokrat bom razložil, da so Slovenci tudi naj prvi bili, kteri so sol kopali in varili.

Politični ogled.

Adresna komisija gospodske zbornice je imela 8. t. m. svojo prvo sejo. Schmerling, Lichtenfels in C. Auersperg so strašno hudo divjali proti ministerstvu, posebno zato, da na Českem pre vlada anarhija. C. Auersperg je posebno grajal vlado, da še ni odstavila českega deželnega nadmaršala, ki je sicer voljen v državni zbor, ali vendar noče priti. Ministerstvo so zagovarjali Potocki, Taaffe, Stremayer in Tschabuschnigg. Trdi se, da so ministri vsa očitanja prav dobro odbili.

Gospodske zbornice adresni odbor je oznanil svojo adresu do cesarja, v kateri se ne nahaja nič posebnega novega. Na eni se v nji nahaja starih ustavovnih tožeb proti vezdajnemu ministerstvu, kake so se že dalje brale v dunajskih listih. Nobena pot ni zaznamovana, po kateri bi se država mogla rešiti iz nevarnosti, ktere ustavoverneži povsod vidijo. Centralistična stranka si v tej adresi obeta, da mora ta адреса pokopati ministerstvo že zato, da bo de pod novim ministerstvom mogoče voliti v delegacije, kajti čakati z volitvami v delegacije, bi bila graje vredna labkomiselnost. „Moramo hitro naprej, da nas ne najde nepripravljenih nevihta, ki jasno stoji na obnebju“ — vzhodno vprašanje — pravi „N. fr. Presse“.

Državni zbor je imel sejo 9. t. m., in k tej seji je že tudi prišlo nekoliko neposrednje voljenih in ustavovernih českih poslancev ter je storilo navadno obljubo. Voditelj kupčijskega ministerstva je predložil postavne načrte, med ktere spadajo tudi ti, da se naj napravi železnica iz Lvo-va do gališko-ogerske meje, in železnica med Beljakom in Trebiž-om, dalje je tudi predložil neko kupčijsko in brodersko pogodbo s Španijo. Volil se je odbor, ki ima pregledati volitve v Česki. Potrdil se je tudi nasvet Paskontinijev, naj se odgovori na prestolni govor z adresno.

V seji 10. t. m. je ministerski predsednik predložil postavo, po kateri bi se smeli davki naprej pobirati in po letošnji finančni postavi denarji trošiti za dobo od 1. januarja do konca marca l. 1871, na dalje naznanja, da so delagije sklicane v Pešt na 21. novembra t. l., in da naj zbornica predsedništvu preskrbi, kar je v ta namen potrebno. Minister uka, g. Stremayer je predložil tri postavbe o učiteljskih zadevah. 5 nemško-bemskih poslancev je spet prišlo v državni zbor in storilo navadno obljubo. Volil se je tudi adresni odbor. Voljeno je 12 ustavovernežev in trije Poljaki. Paskontini je nasvetoval, da bi smeli vsi poslanci se vdeležiti debate adresnega odbora. Predlog je padel, Stremayer je glasoval proti njemu. Petrino pa za njega.

Ministerska kriza je še zmirom na dnevnem redu, in pravi se, da bode novo ministerstvo imenovano prej ko se bode začela adresna debata v državnem zboru. Na Dunaju se je že razglasila ta-le ministerska lista: Potocki, predsednik; Rechbauer, notranje; Hopfen, finance; Unger, pravosodja; Giskra, deželne brambe; Rokitanski, uka; Mayerhofer, kupčijstva; Groholski, kmetijstva; Sapieha, minister za Galicijo.

Na Českem so neposredne volitve v državni zbor končane. V velikem posestvu se vendar po volitvi ni moglo priti do cilja, in so se zato morali poslanci izžrebat, ker nobeden ni dobil potrebne absolutne večine, in ker vladni komisar ni dovolil ožejše volitve. Na to nepostavno zahtevanje so neki konservativci odšli. Pri izžrebanju je bilo voljeno 8 konservativcev in 7 ustavovernežev, zadnji so šli v državni zbor. Še pred volitvijo so konservativci e. k. namestniku izročili protest proti veljavnosti neposrednih volitev, kteri so se le samo zato udeležili, da bi se samovlastnosti česki ne godila krivica.

Tekoče leto so tedaj Čehi morali 4krat voliti, in ven-

dar se zato niso ustavne zmešnjave v Avstriji niso celo nič popravile. Volitve so zadost jasno kazale, da december-ska ustava dozdej v Česki še ni našla tleh, temuč s zadnjo volitvo se je vezdajnemu ministerstvu res podpisal popotni list.

Beust je poslal v Berolin neko pomirajčo noto za stran francoske vojske, to vtikanje Beusta v ptuje zadeve, se je v Berolinu in Versailles-u slabo sprejelo, in Beustu se je jezno odgovorilo, da se on nima nič utikati v te zadeve, ker je avstrijska vlada taki iz početka boja se tudi začela na boj pripravljati in poprek se naj briga za svojo hišo. — Med Prusko in Avstrijo še tedaj prijateljstvo ni utrdjeno.

Severno-nemški državni zbor se bode sošel v Berolinu pa ne v Versailles-u, kakor je bilo rečeno.

Zastran zedinjenja Nemške se še zmirom ne morejo pogoditi. Bavarska še namreč zmirom nasprotuje in tirja, naj se sedajna severno-nemška ustava spremeni v državno ustavo za vso Nemčijo. Bismark vendar noče popustiti svojih pruskih ustav. Berolinski časniki zato ostro pišejo proti Bavarski, in jej žugajo s silo, ako se nebi podala z lepega. Če Bavarci tedaj ne bodo popustili, jih bodo Prusi silili, to bode tedaj lepa hvala za vezdajno potrežbo. Bavarski ministri se pričakujejo iz Versailles-a nazaj.

Francoska vlada je poslala tujim vlastim okrožno pismo v katerim razlaga, da je Prusija s tim, da je zavrgla začasno pomirje, spet dokazala, da hoče vojsko edino in samo iz osebnih razlogov nadaljevati, in da jej ni mar niti za koristi svojih podložnikov, še manj pa za koristi onih drugih Nemcev, ktere je s seboj potegnola v vojsko.

V Londonu je zadnja ruska okrožnica zastran parizke pogodbe napravila strašen brup, in pravi se, da je angleška vlada poslala taki energično noto v Petrograd, v kateri je izrekla, da nikakor ne bode zapustila Turka, temuč, če bo potreba, ga bode tudi z orožjem podpirala. Zadnji telegrami iz Londona kažejo vendar, da si je Angleška to stvar vendar nekoliko bolj premislila, in da se zdaj že govori o nekem kongresu, pri katerem bi se ta stvar naj poravnala.

Ruska je zdaj sklicala sve svoje odpuščene vojake k armadi, ktero zbira blizo mesta Skulan v Besarabiji. Že više 4 mesece so se delale v Ruski vse mogoče priprave za vojsko in fabrike za orožje, in municijo so delale noč in dan, tudi topovi so se marljivo zivali.

Italijanski kralj hoče 1. decembra priti v Rim.

Hrvaški zbor se ni mogel odpreti, ker ni prišlo zadosti poslancev.

Novičar.

(Trgatev na Štajarskem) je bila letos zlo slaba, posebno so prišli slabi glasi iz ljutomerskih, Radgonskih in sploh iz spodnjih krajev, v katerih najboljše vino raste, da se je tamo z lo malo nabralo v nekih krajih, skoraj še tretjina ne od lani, in da je vino slabo. V zgornjih krajih proti Lučam in Arnošu, Lipnici itd. je trgatev bila bolj obilna. Novo vino ima še pri vsem tem da je slabo, še precej dobro ceno, akoravno je še mnogo starega vina v kletih, se prodava po 5 do 8 gold. vedro. Iz Ogerske se tudi naznanja, da se je tudi tam trgatev slabo obnašala, da se je mnogo manje vina nabralo, kakor se je pričakovalo in da tudi dobro ni.

(Rojnska čitalnica) napravi 20. t. m. besedo z deklamacijami, petjem in tombolo. Uljudno vabimo vse ude in rodoljube. Dne 27. t. m. bo pa vsled obče želje udov občni zbor, kjer se bo govorilo in sklepalo o raznih zadevah, ktere le občni zbor reševati sme.

(Prodaja iz našega cesarstva v ptuje dežele.) V prvih sedmih mescih se je iz našega cesarstva prodalo letošnjega leta 50,194 goved, 19,535 telet, 151,045 ovač in koz in 187,101 svinj.

(Za svetno razstavo) leta 1873 na Dunaju se je že po dobrovoljnih prineskih nabralo 5 milijonov in 932,025 gold. in se še zmirom dalje nabira.

(Kotli mesto kanonov.) Kake zvijače rabijo Prusi v vezdajni vojski, se vidi tudi iz sledečega: Ko so Prusi namreč obseli Metz, so napravili grozne nasipe in rove, zlasti pa tudi eno ogromno baterijo, ki je imela same velike kanone. Pri nekem napadu so Francozi to grozno baterijo vzeli, in smeha ni bilo ni konca ni kraja, ko so videli, da so Prusi na lafete mesto kanonov navezali kotle. Taka strašila so od daleč res prav grozna videti.

(Ekscelencija minister tabak-trafikan.) Dunajski časniki pišejo zlo čudne stvari o tem, kaj more vse postati dunajski minister. Dr. Hasner, ki je bil pred kratkim še minister uka in bogočastja, se je ločil od svoje žene, ne vendar od svoje lepe vnuke. Prizadeval si je tedaj, da bi dobil tabakovo trafiko. Zala vnuka je vendar bila Francoskinja, po avstrijskih postavah pa ne more noben ptujec dobiti ces. kr. trafike. Kaj je tedaj bilo storiti. Bivši minister Hasner vendar ni prišel v zadrego, in je na svoje ime prosil, naj se mu podeli tobakova trafika. Da jo je dobil, ni bilo dvomiti. Naključilo se je vendar, da je trafika dobila neko tožbo, vsled ktere je bil minister Hasner kot lastnik trafike k sodnji poklican. Na poklici je stal napis: „Njegovi ekscelenciji gospodu L. žl. Hasner-ju, c. k. tabaktrafikanu.“

(Vranjska narodna čitalnica) bo 20. t. m. obhajala slavni spomin dr. Fr. Prešerna. Da se ta svečanost kolikor mogoče dostojno in slovesno vrši, je tudi „odsek za podučljivo prednašanje“ sklenil sledeči načrt besede: 1. govor v spomin Prešernov, 2. znanstveni govor „o vojski“, 3. deklamacije, navzmes 4. petje in 5. godba. — Uljudno se k tej svečanosti vabijo čitalničarji, pa tudi naj seboj pripeljejo druge poštene ljudi, zunajne nečitalničarje.

(Čitalnica v Pasjej vasi v Istriji) napravi dne 20. t. m. besedo z igro „Oproščeni jetnik“ in tombolo, ter vljudno vabi vse ude in druge domoljube. Začetek ob 5. uri zvečer. Čitalnični odbor.

Dve novi slovenski knjigi. Mladenček Dominik Savio,

gojenec v ustavu sv. Franciška Salezija v Turinu. V laškem jeziku spisal duhoven Janez Bosko, vodnik tega ustava, slovensko uravnal L. Jeran, duhoven ljubljanske škofije. Ta knjiga izhaja v zvezkih, katerih so že trije prišli na svetlo. Zvezek se dobi za 10 kr. —

Papeževa nezmotljivost

kratko pojasnjena vernim Slovenceem v poduk. Obe knjigi je založila in na svitlo dala katoliška družba za Kranjsko in se dobivate pri

Eduardu Ferlineu,

knjigarju v Mariboru v gosposki ulici.

Tržna cena pretekli teden.

	V Varaždinu		V Mariboru		V Celju		V Ptuj	
	fl.	k.	fl.	š.	fl.	k.	fl.	š.
Pšenice vagan (drevenka)	4	50	4	85	5	80	4	50
Rži	3	84	3	75	4	—	3	50
Ječmena	3	—	0	00	3	60	3	80
Ovsa	1	95	1	90	2	20	2	—
Turšice (koruze) vagan	2	78	2	70	3	20	3	80
Ajde	2	55	2	80	3	60	2	80
Prosa	2	70	2	90	3	40	2	80
Krompirja	1	30	1	45	1	60	1	—
Govedine funt	—	18	—	27	—	24	—	26
Teletnine	—	24	—	26	—	24	—	28
Svinjetine črsteve funt	—	28	—	26	—	24	—	25
Drv 36" trdih seženj (Klafter)	9	—	10	50	9	—	11	—
" 18"	—	—	—	6	50	0	—	—
" 36" mehkih	4	—	—	—	6	50	7	—
" 18"	—	—	4	60	—	—	—	—
Oglenja iz trdega lesa vagan	—	80	—	60	—	50	—	70
" mehkega	—	50	—	50	—	45	—	60
Sena cent	1	40	1	80	1	70	2	—
Slame cent v šopah	1	50	1	60	1	—	1	70
" za steljo	1	25	1	—	0	70	1	—
Slanine (špeha) cent	44	—	42	—	45	—	88	—
Jajec pet za	—	10	—	10	—	10	—	10

Napoleonor velja 10 fl. 1 kr. a. v.

Ažijo srebra 122.75.

Narodno drž. posojilo 65.40.

Loterijske srečke.

V Trstu 12. novembra 1870: **20 77 44 59 13**

Prihodno srečkanje je 26. novembra 1870.